

Pospíšil, Ivo

Nad materiály sjezdu slavistů, který se nekonal

Slavica litteraria. 2009, vol. 12, iss. 1, pp. 171-172

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103501>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

centrum už nevznikne. Prvním krokem těchto učenců a jejich spolupracovníků by tedy měla být náprava tohoto kroku.

Další badatelé v dalším oddílu mapují vývoj literární vědy na Slovensku a v Maďarsku, potažmo ve střední Evropě s využitím módního projektu komentovaného v tomto svazku v česko-slovenském bloku (Neubauer, John, Cornis-Pope, Marcel, eds, 2004-2007: *History of the Literary Cultures of East-Central Europe: Junctures and Disjunctures in the 19th and 20th Centuries*, sv. 1–3, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins). Z těchto statí jsou v podstatě všechny dobré, zejména práce A. Bžocha o psychoanalýze v slovenské literární vědě: našel ji tam, i když jen stopově - podrobněji o celém komplexu pojednal v knize (Adam Bžoch: *Psychoanalýza na periférii. K dějinám psychoanalýzy na Slovensku*. Kaligram, Bratislava 2007). Mám připomínky k statí Magdolny Baloghové o socialistickém realismu; chtělo by to hlubší ponor a historickou konkrétnost, naopak studie Frankova správně ukazuje na jiné zdroje meziliterárnosti, ale právě tím ještě silněji dokládá, jak se všichni od původního Ďurišina vzdalují. Jistě by nemělo nyní smyslu bojovat o Ďurišina (nebyl ostatně jediný, kdo měl zásluhy, ale právě jeho zásluhy byly obrovské a na území Československa se mu v jeho době nikdo nevyrovnal a ani dnes by neměl konkurenta) nebo apodikticky ukazovat na podnětné nebo méně podnětné stránky činnosti jeho týmu: avšak již to, že vznikají takové sborníky, ukazuje na jeho podnětnost v různých směrech.

Ďurišin položil základy, které nerostly z ničeho: byly zde podněty ruské komparatistické školy, neboť slovanský svět – ať je to komukoli příjemné či nepřijemné – poskytl v minulosti i poskytuje i dnes řadu podnětů literárněvědné metodologii – potom jistě české školy vyrostlé z velkých Rusů personifikované J. Polívkou, F. Wollmanem a jeho slovinským učitelem M. Murkem – od toho se nelze odstříhnout. Postupy jiných českých komparatistů anglosaské nebo románské orientace byly metodologicky eklektické, i když personalisticky přínosné - nedá se na ně v rovině metodologie a terminologie bohužel výrazněji navazovat. Kdo bude na Ďurišina navazovat a kdo je jeho legitimním pokračovatelem ukáže budoucnost a to se pozná, to se nedá nijak nadekretovat: v každém případě pluralitní navazování a výklad nemohou škodit a naopak by mohly přinést nové podněty. Zatím je tento sborník spíše zájmovým sdružením badatelů, kteří spolu souviseli a souvisejí spíše jinak než metodologicky a kteří se pokoušejí jistě v pozitivním, tedy kreativním smyslu, znovu přehlédnout a revidovat Ďurišinovo vědecké dědictví jeho disperzí, zatím ale nikoli zásadním zhodnocením a ukázkám jiné nebo podobné cesty – obdobně se myslím svého času někteří vyrovnávali s dědictvím Popovičovým. V tom je jistě každý svoboden a sluší se tu jen připomenout Kollárova slova o tom, kdo je této svobody hoden. Otevřeně tedy zůstávají jen odpovědi na dvě známé ruské otázky: kdo je vinen a co dělat?

Ivo Pospíšil

NAD MATERIÁLY SJEZDU SLAVISTŮ, KTERÝ SE NEKONAL

Ve dnech 18.–25. 9. 1939 se měl v Bělehradě konat třetí mezinárodní sjezd slavistů. Nekonal se v důsledku známých válečných událostí: 1. září 1939 přepadlo nacistické Německo Polsko a začala druhá světová válka. Nicméně sjezdové materiály byly uspořádány, připraveny a zůstaly v tomto stavu až do roku 2008, neboť v tom roce vyšly poprvé tiskem jako objemný svazek v redakci profesora Bogoljuba Stankoviče péčí Slavistické společnosti Srbska v Bělehradě (úhrnem 785 stran, věnováno prvním předsedovi Slavistické společnosti Srbska Aleksandrovi Beličovi). Kongres, který se měl odehrát pod

záštitou následníka trůnu Pavla za účasti předsedy vlády a předsedy Skupštiny (parlamentu) a příslušných ministrů a rektorů univerzit v Bělehradě, Záhřebu a Lublani (jazykem oficiálního pozvání byla kromě srbštiny francouzština jako jazyk mezinárodní slavistiky), měl mít sekci lingvistickou, dějiny literatury, výuku slavistiky, balkanistickou a fonologickou. Již na tom je vidět převažující vědecký zájem, nezbytí místa didaktiky (zájem ministerstev osvěty) a novost a módnost fonologie. V každé sekci byly zveřejněny základní problémy (otázky) a odpovědi některých badatelů. Například v lingvistické sekci

to byl problém rozpětí praslovanského období, praktické uplatnění srovnávací metody při studiu slovanských jazyků, její výhody a nevýhody, zda by měl etymologický slovník praslovanštiny zahrnovat také sémantiku v historickém pohledu, zprávu o významu a formě jazyka při studiu slovanské gramatiky, do jaké míry odpovídá sufuxace praslovanštiny indoevropskému systému, najdeme zde i otázky směřující k všeobecné diskusi. Ze sféry dějin literatury, které formuloval Julius Heidenreich (později Dolanský), vyplývá, že se hledání společných znaků rodiny slovanských literatur mohlo omezit jen na některé skupiny. V diskusi najdeme zajímavé názory Franka Wollmana, Karla Treimera, Jiřího Horáka, Alberta Pražáka, Jana Mukařovského. I když se od těch časů mnoho změnilo, zůstávají tu stále přibližně tytéž otázky (např. důraz na areálovost). Potom následuje oddíl sdělení, resumé. Již na začátku vidíme, jaký zájem o slavistiku tehdy byl a v jak širokých souvislostech se chápala. Mezi jmény účastníků najdeme Vincence Lesného, Andrého Vaillant, Alexandra Isačenka, Stanisława Kolbuszewského, Waleriana Kwiatkowského, A. Grigorjeva, Cvetana Todorova (snad otce slavného literárního teoretika, narozeného v roce předpokládaného konání sjezdu v roce 1939), A. Bema, Kirila Taranovského, Oswalda Burghardta, A. Florovského, Jana Frčka, K. Górského, Z. Kalistu, B. Václavka, Fr. Franceva, N. van Wijka, také O. Hujera, ale i J. Hrabáka, K. Krejčího, E. Lo Gatta, V. Machka, V. Mathesia, J. Mukařovského, Matiju Murka, Antona Ocvirka, Stanislava Petíru, A. Pražáka, F. Kidriče, Milana

Rešetara, M. Szyjkowského, V. Šmilauera, K. Taranovského, např. zmíněného Cvetana Todorova, jenž byl učitelem gymnázia v Sofii, B. Trnku, Pavla Trosta, B. Unbegauna, S. Urbańczyka, samozřejmě F. Wollmana, M. Vassmera, Bohuslava Havránka, Rudolfa Jagoditsche, Jevgenije Ljackého, Petra Struveho, Antonína Dostála, tehdy profesora v Prostějově, Pavla Eisnera, redaktora, Ernsta Fraenkla z Königsbergu, Gunnara Gunnarsona z Lundu, vše i s jejich adresami – je to perfektní přehled o těch, kteří něco znamenali a hlavně budou znamenat nejen ve slavistice, ale i ve filologii obecně.

Probrírka dokumenty neuskutečněného sjezdu slavistů v Bělehradě roku 1939 ukazuje na to, že to byla už doba tranzitivní, pocitující nutnost změn nejen ve slavistice, ale ve filologických vědách obecně. Nešlo však jen o vnitřní metodologické posuny ve smyslu synchronního a funkčního bádání a strukturalismu, ale také ve smyslu společenské reflexe těchto jevů: směřování k praxi a ke studiu struktur je tu zjevné. Má tedy soupis materiálů i hodnotu pro jednotlivé obory, jejich dějiny, ale také jako impuls. Ukazuje na prestiž, kterou tehdy slavistika měla a již už nikdy od té doby nedosáhla – kongres byl podle toho svátkem a významnou událostí pro všechny lingvisty, literární vědce, folkloristy, etnografy, přitahoval i středoškolské profesory, kteří vědecky pracovali a měli další ambice. Je to tedy svým způsobem i provokující výzva současné slavistice a jejím činitelům.

Ivo Pospíšil